

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

12ον ΕΤΟΣ - ΑΡΙΘΜ. 245

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1981

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

- Έκλογή νέου Μητροπολίτου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης 2
- Ὁ ἑορτασμός τῆς ἑβδομάδος Προσευχῆς διὰ τὴν ἐνότητα 2

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος Ὁρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν : συνάντησις τῆς δευτέρας Ὑποεπιτροπῆς 3
- Συνεδρία τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς. Τὸ ἐκδοθέν Ἀνακοινωθέν 3
- Ἡ 4η Κληρικολαϊκὴ Συνέλευσις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας 5

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Ἡ φύσις εἰς τὴν ὕμνολογικὴν ποίησιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας" : διάλεξις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ 6
- "Ἡ ζωὴ ἐκ τοῦ Πνεύματος. Ὁρθόδοξοι μαρτυρίαι περὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς" 11

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 13

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευομένας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μέ ἀπλὴν ἐνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ- Ἐκλογή νέου Μητροπολίτου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἐξέλεξεν, εἰς τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 26ης Ἰανουαρίου τρ.ἔ., τὸν πρῶτον Μητροπολίτην Γερμανίας κ. Εἰρηναῖον εἰς τὴν κενωθεῖσαν Μητροπολιν Κισάμου καὶ Σελίνου τῆς (ἡμιαυτονόμου) Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν, ὁ νέος Μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σελίνου ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς Κρήτης, τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν, ὑπεσχέθη δέ ὅτι θὰ ἀφιερῶσθαι ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας.

- Ὁ ἑορτασμός τῆς ἑβδομάδος Προσευχῆς διὰ τὴν ἐνότητα.

Ὡς καθ' ἕκαστον ἔτος, τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Ἰανουαρίου ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἀνά τὸν κόσμον ἡ ἑβδομάς Προσευχῆς διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐνότητα.

Εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Ἀγίου Δημητρίου Κουρτουλούς, ἡ καθιερωμένη οἰκουμενικὴ συμπροσευχὴ ἐτελέσθη παρουσίᾳ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ Μητροπολίτου τῆς Συροχαλδαϊκῆς Ἐκκλησίας, 21 συνολικῶς ἄλλων ἐκπροσώπων τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν καὶ πλήθους πιστῶν.

Τοῦ ἑσπερινοῦ ἐχοροστάτησεν ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος κ. Θεόκλητος, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἀνέπεμψε δέησιν πρὸς τὸν Θεόν "ὅπως εὐλογῆ τὰς κοινὰς καὶ τιμίας προθέσεις καὶ προσπάθειας πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῷ ἀγίῳ τούτῳ σκοπῷ τῆς ποθητῆς χριστιανικῆς ἐνότητος".

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Ό Θεολογικός Διάλογος Όρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικών :
συνάντησις τής δευτέρας Υποεπιτροπής.

Συνήλθεν έν Ρώμη, από 27ης μέχρι 30ης Δεκεμβρίου 1980, ή δευτέρα μικτή Υποεπιτροπή διά τόν Θεολογικόν Διάλογον μεταξύ τών Έκκλησιών Όρθοδόξου καί Ρωμαιοκαθολικής. Η Υποεπιτροπή αύτη εξέτασεν τό κεντρικόν θέμα τοϋ Διαλόγου, ήτοι "Τό Μυστήριον τής Έκκλησίας καί τής θείας Εϋχαριστίας υπό τό φως τοϋ Μυστηρίου τής Αγίας Τριάδος", υπό τό πρίσμα, κυρίως, τοϋ είδικού έρωτήματος "Πούα είναι ή σχέσις μεταξύ τής θείας Εϋχαριστίας, τελουμένης περι τόν Έπίσκοπον υπό τής τοπικής Έκκλησίας, καί τοϋ Μυστηρίου τοϋ ένός θεοϋ έν τή κοινωνία τών τριών προσώπων".

Τήν Υποεπιτροπήν ταύτην αποτελοϋν ό Μητροπολίτης Όρους Διβάνου κ. Γεώργιος, Πρόεδρος, ό π. Jean Corbon, Γραμματεύς, ό π. Livery Voronov, ό π. Matti Sidoroff, ό κ. Ιωάννης Ζηζιούλας, ό π. Louis Boyer, ό π. Jean Tillard καί ό π. Miguel Arranz.

Σημειωτέον, ότι ή μέν τρίτη Υποεπιτροπή συνήλθεν ήδη, από 5ης μέχρι 9ης Όκτωβρίου 1980, είς Chevetogne ("Έπίσκεψις" Άρ. 239) ή δέ πρώτη θά συνέλθη είς Πολωνίαν από τής 29ης Άπριλίου 1981. Τά πορίσματα τών έργασιών τών τριών Υποεπιτροπών θά υποβληθοϋν είς τήν Συντονιστικήν Έπιτροπήν, ή όποία θά συνέλθη, από 25ης μέχρι 30ης Μαΐου 1981, είς Βενετίαν.

- Συνεδρία τής Συνόδου τών Έπισκόπων τής Ιερᾶς Αρχιεπισκοπής Β. καί Ν. Αμερικής. Τό έμδοθέν Ανακοινωθέν.

Συνήλθεν, τήν 15ην καί 16ην Ιανουαρίου τρ.ξ., είς Νέαν Υόρκην ή Ιερά Σύνοδος τών Έπισκόπων τής Ιερᾶς Αρχιεπισκοπής Β. καί Ν. Αμερικής, ή όποία, μετά τήν λήξιν τών έργασιών της, εξέδωκεν Ανακοινωθέν, άπευθυνόμενον προς τόν κληρον καί τόν

λαόν. Είς τό 'Ανακοινωθέν επίσημαίνονται γενικῶς οἱ κίνδυνοι οἱ ὅποιοι ἀπειλοῦν τό πλήρωμα τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς καί ἐκτίθενται τά μέτρα τά ὅποια αὕτη προτίθεται νά λάβῃ ἵνα καθοδηγήσῃ τοῦτο ποιμαντικῶς εἰς τήν ἀποφυγήν τῶν τοιούτων κινδύνων. Λέγεται συγκεκριμένως :

"Εὐχαριστοῦμεν τόν Θεόν, ὁ Ὅποῖος μᾶς κατηξίωσε νά εἰσεέλθωμεν εἰς ἓν νέον ἔτος, καί ταπεινῶς Τόν ἱκετεύομεν, ὅπως ἐπιβλέπῃ πάντοτε ἐξ οὐρανοῦ καί ἐπισκέπτεται τήν εὐκλήματον "Ἀμπελον, τήν μόνην γνησίαν καί ἀληθινήν 'Ελληνικήν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν ἐν τῇ Δυτικῇ 'Ημισφαιρίῳ (...)

Προτρεπόμεθα τήν 'Ομογένειαν νά προσέχῃ ἰδιαίτερος εἰς τοὺς κρισίμους τούτους καιρούς, ἵνα 'μὴ παραρρηθῇ' καί ἐξέλθῃ ἀπό τήν κούτην της - τήν παραδόσύν της, τῆς ὁποίας φύλαξ καί φρουρός πιστός τυγχάνει τό Σεπτόν ἡμῶν Πνευματικόν Κέντρον, τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀπό τήν ὁποίαν κούτην χεῖρες ἀνόσιαι μικρῶν σχισματικῶν καί αἰρετικῶν ὁμάδων 'ἐπαγγελλομένων θεοσέβειαν' προσπαθοῦν ἀπεγνωσμένως νά τήν παρσύρουν εἰς τήν πλάνην καί νά τήν ἀπομακρύνουν ἀπό τήν ἀλήθειαν μέ ὠραίας ψευδολογίας.

'Αποδοκιμάζομεν πᾶσαν, μή ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐγκειμένην αὐτοκεφαλιακὴν κίνησιν, καί οἰκτεύρομεν ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι παρουσιάζονται μονοπωλοῦντες τήν 'Ορθοδοξίαν ἢ ὡς οἱ ἐκφράζοντες αὐτήν. Εἰς τήν δήλωσιν ταύτην προβαίνομεν μετὰ τήν δι' ἐπιστολῆς τοῦ φερομένου ὡς γραμματέως 'Επισκόπου Δημητρίου τῆς 'συνόδου τῆς ΟCA' (αὐτοκεφάλου τῆς εὐλογίας τῆς Μόσχας, πρῶτην Ρωσικῆς Μητροπόλις), πληροφθρησύν μας, ὅτι ἡ ΟCA, ὡς ἡ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία 'Αμερικῆς' μεταφέρει τήν ἔδραν της εἰς τήν Πρωτεύουσαν τῆς Χώρας - τήν Washington.

Καλοῦμεν τοὺς συλλειτουργοὺς ἱερεῖς 'νά προσέχουν ἑαυτοὺς καί τῇ ποιμνίῳ, ἐφ' ᾧ τό "Ἅγιον Πνεῦμα κατέστησεν αὐτοὺς ποιμένας καί διδασκάλους", οὕτως ὥστε οὐδέ ἓν τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων ἀπολεσθῆ ἢ σπαραχθῆ ἀπό τοὺς βαρεῖς λύκους, δηλαδὴ τά διάφορα ψευδοθρησκευτικὰ κινήματα (Cults), τά ὅποια ἀποπειρῶνται νά ἀφαρπάξουν καί ὀδηγοῦν εἰς τήν ἀπώλειαν πολλοὺς νέους (...)".

Τό 'Ανακοινωθέν ἐφιστᾷ ἐπίσης τήν προσοχήν τῶν πιστῶν εἰς τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἐγκυμονοῦν διάφοροι χαρισματικαὶ κινήσεις ὡς ἡ "θεραπευτικὴ ἀγωγή" καί ἡ "πνευματικὴ ἀνανέωσις" καί ἀναγγέλλει τήν ἐκδοσιν εἰδικοῦ φυλλαδίου ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. 'Επισκόπου Pittsburg κ. Μαξίμου διὰ τήν ἐκθεσιν, ἐξ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, γνησίας ὁδοῦ πνευματικῆς ἀνανεώσεως. 'Αναγγέλλει ἐπίσης τήν ἵδρυσιν δύο ἐπιτροπῶν, μίαν, ὑπὸ τόν Θεοφιλ. 'Επίσκοπον 'Αγίου Φραγκίσκου κ. 'Αντώνιον, ἐπὶ τοῦ Μοναχισμοῦ καί ἑτέραν, ὑπὸ τόν Θεοφιλ.

Ἐπίσκοπον Βοστώνης κ. Ἄνθιμον πρὸς μελέτην καὶ ἔκθεσιν τῶν λόγων οἱ ὅποιοι συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ μὴ διαχωρισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐπιστάσιαν της.

- Ἡ 4η Κληρικολαϊκὴ Συνέλευσις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας.

Με συμμετοχὴν 300 περίπου ἀντιπροσώπων ἐπραγματοποιήθη, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα τοῦ Ἰανουαρίου τρ.ἔ., ἡ 4η Κληρικολαϊκὴ Συνέλευσις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας. Αἱ ἐργασίαι της διήρκεσαν ἐπὶ τριήμερον καὶ κατ'αὐτὴν ἐξεπροσωπήθησαν ὅλοι αἱ ἑλληνορθόδοξοι κοινότητες Αὐστραλίας.

Τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν ἐκήρυξεν ὁ Γεν. Κυβερνήτης τῆς Αὐστραλίας, ταύτας δέ παρηκολούθησεν ἀντιπροσωπεΐα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου καὶ Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαίου. Τὴν προεδρίαν τῶν ἐργασιῶν εἶχεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανός. Αἱ ἐργασίαι τῆς συνελεύσεως διεξήχθησαν ἐν Σύδνεϋ μεταξύ 25 καὶ 28 Ἰανουαρίου τρ.ἔ.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Ἡ φύσις εἰς τὴν ὑμνολογικὴν ποίησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας" : διαλέξεις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ.

Κατόπιν κοινῆς προσκλήσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαΐδελβέργης καί τῆς Εὐαγγελικῆς Κοινότητος Σπουδῶν τῆς ἰδίας πόλεως, ὠμίλησεν εἰς Χαΐδελβέργην ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος, εἰς δύο διαλέξεις δοθείσας τὴν 27ην καί τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1981, ἀνέπτυξεν, ἀντιστοίχως, τὰ θέματα : "Ἡ φύσις εἰς τὴν ὑμνολογικὴν ποίησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας" καί "Ἡ πορεὶα τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας". Ἀπὸ τὴν πρώτην τῶν ὡς ἄνω διαλέξεων παραθέτομεν κατωτέρω τὰ κυριώτερα σημεῖα :

"Ἡ ὀρθόδοξος θεολογία ἔχει συχνά χαρακτηρισθῆ ὡς ἀγάπη καὶ θέασις τῆς πνευματικῆς ὠραιότητος. Ὅπωςδήποτε δέ, ἡ ὀρθόδοξος θεολογία δέν εἶναι ἓνας ἀπλοῦς δι' ἔννοιῶν ὀρισμὸς τοῦ ἀσύλληπτου καὶ ἀνεκφράστου μυστηρίου τοῦ Θεοῦ εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν ποικίλων ἀκαδημαϊκῶν ρευμάτων καὶ θεωριῶν. Ἡ ὀρθόδοξος θεολογία εἶναι ζωή, βίωσις καὶ ἐμπειρία τοῦ ἀνεκφράστου αὐτοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μεθέξεως, εἰδικώτερα, εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν καλλίτερον ὑπομνηματισμὸν, ἐπομένως, εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν θὰ πρέπει νά τὸν ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν λειτουργικὴν, ὑμνολογικὴν καὶ δοξολογικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτω, ἡ φύσις, εἰς τὴν ὑμνολογικὴν ποίησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ καὶ αὐτὴ ἓνα εἶδος θεολογίας - θεολογίας ὅμως ἡ ὁποία ἔχει λάβει τὴν μορφήν τῆς προσευχῆς.

Ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ἐπὶ παραδείγματι, δέν λησμονεῖ εἰς ἓνα περίφημον ὕμνον του, νά συσχετίσῃ τὸ ἀσύλληπτον καὶ ἀνεκφράστον μυστήριον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ φυσικὰ ὄντα : "Ὡ πάντων ἐπέκεινα, τί γάρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;", λέγει, 'πῶς λόγος ὑμνήσει σε; σὺ γάρ λόγῳ οὐδενὶ ρητόν'. Προσθέτει ὅμως :

'Πάντα σε καὶ λαλέοντα καὶ οὐ λαλέοντα λιγαίνει.

Πάντα σε καὶ νοέοντα καὶ οὐ νοέοντα γεραίρει.

Εὐνοῦ γάρ τε πόθοι, ξυναὶ δ' ὠδῦνες ἀπάντων

ἀμφύ σέ' σοὺ δέ τὰ πάντα προσεύχεται' εἰς σέ δέ πάντα σύνθεμα σὸν νοέοντα λαλεῖ σιγῶμενον ὕμνον ...'

Αἱ σύντομοι αὐταὶ εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις, καθὼς καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ φύσις καταλαμβάνει εἰς τὴν ὑμνολογικὴν ποίησιν

τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀξιόλογον ἔκτασιν, μᾶς παραπέμπουν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως σχέσεως ἀμοιβαίας διεισδύσεως θεολογίας τῆς φύσεως καὶ ὑμνολογικῆς ποιήσεως. Ἡ γνησίᾳ θεολογία προϋποθέτει τὴν συνάντησιν τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν Θεόν καὶ ἡ συνάντησις αὕτη εὐρίσκει τὴν ποιητικὴν δοξολογικὴν ἔκφρασιν τῆς ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀρχίζει κανεὶς νὰ στοχάζεται ἐπὶ τῆς ὠραιότητος τῆς φύσεως.

Ἄθελά σου παρακινεῖσαι εἰς δοξολογίαν, ὅταν ἀντικρύζῃς μετὰ ἄμβος τὴν ἀπειρον ποικιλίαν τῶν δημιουργημάτων ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζώων, εἰς τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν καὶ τῶν ὄρυκτῶν. Ὅποια σοφὴ διακόσμησις εἰς ὅλα αὐτὰ - εἰς τὰ μεγάλα καὶ εἰς τὰ μικρά ! Ἄθελά σου δοξάζεις τὸν Θεόν καὶ λέγεις : "Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας" (Ψαλμ. 104, 24) (Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης, ἐκ τῆς συλλογῆς : Ἡ ζωὴ ἐκ τοῦ πνεύματος, σελ. 213).

Ἡ παρατήρησις τῆς φύσεως ὁδηγεῖ εὐαισθητοὺς θεολόγους εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς προνοίας τοῦ Δημιουργοῦ διὰ τὰ δημιουργήματά Του. Ὅταν ὁ Θεός, μετὰ τὴν μεριμνῶσαν πρόνοιάν Του, δέν ἐγκαταλείπη εἰς τὴν τύχην τῶν τὰ χορταράκια, τὰ ἄνθη ἢ τὰ φύλλα ἐπὶ τοῦ δένδρου, πῶς θὰ ἐγκαταλείψῃ ἡμᾶς εἰς τὴν μοίραν μας; Εἶθε ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ ἔχη εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Κύριος εἶναι πιστός εἰς τὴν πρόνοιάν Του γιὰ κάθε - ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον - δημιούργημα Του. Ἐνόησε, λοιπόν, ὅτι μέσα εἰς κάθε δημιούργημα, ὁ Δημιουργός εἶναι ἀοράτως παρών. Σύμφωνα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος, ὁ Θεός ἐνδύει τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ καὶ τρέφει τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ (Ματθ. 6, 30· 6, 26). Καὶ μετὰ τί δέν μᾶς εὐχαριστεῖ ὁ Θεός, ἐμᾶς τὰ δημιουργήματά Του; Τὸ κάμνει ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ὁμορφιά τῶν λουλουδιῶν. Σὰν μιὰ τρυφερὴ μητέρα δημιουργεῖ, γιὰ μᾶς, συμφώνως πρὸς τὴν αἰωνίαν δύναμιν καὶ σοφίαν Του, κάθε χρόνον ἀπὸ τὸ μηδέν ὅλα αὐτὰ τὰ ἔξοχα φυτὰ. Ἄς τὰ ἀπολαμβάνωμεν, ἀλλὰ ἄς μὴ λησμονῶμεν, συγχρόνως, νὰ δοξολογῶμεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δημιουργοῦ, τοῦ οὐρανοῦ Πατρός μας ὅς ἀπαντοῦμε στὴν ἀγάπη Του μετὰ τὴν ἀγάπην τῆς καρδιᾶς μας (Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης, ἐνθ. ἄν., σελ. 14).

Ἡ γενναιοδωρία τοῦ Θεοῦ διαπιστώνεται εὐκόλα καὶ μετὰ ἓνα μόνον βλέμμα πού θὰ ρίψωμεν εἰς τὰ δῶρα τῆς φύσεως : Ὅταν ρίπτω τὸ βλέμμα μου εἰς τὸν δημιουργημένον κόσμον, βλέπω παντοῦ τὴν ἀσύγκριτη γενναιοδωρία τὴν ὁποῖα μαρτυροῦν τὰ δῶρα τῆς φύσεως : ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὁμοιάζει πρὸς ἓνα πλούσια φορτωμένο τραπέζι, τὸ ὁποῖο ἐτοιμάστηκε εἰς ὅλην τὴν ἀφθονίαν καὶ ποικιλίαν του ἀπὸ τὸν πῖο στοργικὸ καὶ γενναιοδωρὸ οἰκοδεσπότη ὁμοίως δέ, τὰ βάθη τοῦ ὕδατος ὑπηρετοῦν καὶ αὐτὰ τὸν χορτασμό τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τί νὰ εἴπη κανεὶς γιὰ τὰ τετράποδα ζῶα καὶ τὰ πτηνά; Ὅποια γενναιοδωρία καὶ ἐδῶ, ὁποῖα πρόνοια διὰ τὴν τροφήν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ ἀνθρώπου ! Δέν ὑπάρχει ὄριον εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ Κυρίου. Δῆτε τί παρέχει ἡ γῆ τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον (Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης, ἐνθ. ἄν., σελ. 15).

Ἡ φύσις ἐπίσης ἐρμηνεύεται θεολογικῶς διὰ νὰ ἐξαρθῇ ἡ σημασία τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνας Θεοῦ : Ἄς πόσῃ λαμπρότητι μᾶς ἐνέδυσεν ! Ἐμεῖς ἐταπεινώσαμε τὴν φύσιν μας διὰ τῶν ἁμαρτιῶν μας ὅσον πολύτιμοι ὄμως, ὅσον ὑψηλά τοποθετημένοι εἴμεθα

εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Θεοῦ ! Ὁ Θεός δέν ἐλυπήθη χάριν ἡμῶν οὔτε καί τόν ἴδιον τόν Υἱόν Του, ἀλλά τόν ἐνέδυσσε μέ τήν σάρκα μας, μέ ὅλην τήν ἀνθρωπίνην φύσιν μας - χάριν τῆς σωτηρίας μας ἑτοίμασε δι' ἡμᾶς ἀπό τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τό βασίλειον τῆς αἰωνιότητος καί διὰ τήν μετάνοιάν μας χαίρουν οἱ Ἄγγελοι, ὅσοι ἔχουν ἀγαθὴν φύσιν. Καί ἐμεῖς; Δέν θέλομεν νά ξεύρωμεν τίποτε ἀπό ὅλα αὐτά, ταπεινώνομεν καί φθείρομεν τήν ψυχὴν μας ὅλο καί περισσότερο διὰ διαφόρων διαστροφῶν καί ἀμαρτωλῶν κλίσεων τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς. Εἶναι ἀξιοθρήνητον νά βλέπη κανεῖς τόν ἄνθρωπον - αὐτό τό δημιούργημα τό ὁποῖον ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἰδιαιτέρως δέ τόν Χριστιανόν, ὁ ὁποῖος ἠξιώθη τόσον ὑψηλῆς ἡλίσεως καί τιμῆς καί ἐπροικίσθη μέ τόσον μεγάλας εὐεργεσίας.

Ὅταν παρατηρῶ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καί βλέπω τό ἀπειρον πλῆθος των, βλέπω τόν ἑαυτόν μου ὑψωμένον ἐπάνω ἀπό ὅλας τὰς στρατιάς των διὰ τῆς εἰκόνης καί τῆς ὁμοιώσεως τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ λόγου καί τῆς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἰκανότητος νά συλλαμβάνω τὰ πάντα διὰ τῆς διανοίας μου καί, διὰ μέσου αὐτῶν, νά πληροῦμαι θαυμασμοῦ διὰ τόν σοφόν καί ἀγαθόν Δημιουργόν. Μέ πόσον δέος θά πρέπει νά ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τοῦ Δημιουργοῦ μου ! Πόσον ἀξιοσέβαστοι θά πρέπει νά εἶναι δι' ἐμέ οἱ αἵτιοι τῆς ζωῆς μου - ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα μου ! Μοῦ εἰδωσαν τό εἶναι ἐντός τοῦ χρόνου - διὰ τόν χρόνον καί τήν αἰωνιότητα ἔμε ἀδήγησαν, κατὰ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος μέ ἐδημιούργησεν εἰς τό σῶμα τῆς μητέρας μου, εἰς τήν πρώτην αὐτήν ἐορτάσιμον αἵθουσαν, τόν κόσμον - καί τοῦτο, διὰ νά μέ ὁδηγήσῃ ὁ Δημιουργός, εἰς τόν κατάλληλον χρόνον, εἰς τήν ἐορτάσιμον αἵθουσαν τοῦ οὐρανοῦ! (Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης, ἐνθ. ἀν. σελ. 15).

Δέν ἔχω τήν πρόθεσιν νά παρουσιάσω ἐδῶ ἕνα καλῶς ἐπεξεργασμένον σχεδιάσμα θεολογίας τῆς φύσεως, ὁ σκοπός μου εἶναι μόνον νά κάμω πρός χάριν σας μίαν ἐπιλογήν ὕμνων καί Προσευχῶν εἰς τὰς ὁποίας ἡ φύσις προβάλλει κατὰ ἀνάγλυφον τρόπον, συνεισφέρων οὔτω τήν ταπεινὴν συμβολήν μου εἰς μίαν ἐνδεχομένην συζήτησιν ἐπὶ τῆς θεολογίας τῆς φύσεως.

Ἀπό τήν οὐσίαν τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας θά πρέπει νά ἀναιμένη κανεῖς ὅτι οἱ χριστολογικοὶ κυρίως ὕμνοι ὡς καί αἱ χριστολογικαὶ καί μαριολογικαὶ προσευχαὶ κάμνουν συνεχεῖς ἀναφορὰς εἰς τήν φύσιν. Ἐπιτρέψατέ μου νά κατατάξω τὰς ἀναλύσεις μου συμφώνως πρός τό ἀκόλουθον σχῆμα :

α) Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ, μέ τήν ὁποίαν ἀρχίζει τό μυστήριον τῆς λυτρώσεως, εἶναι ἕνα γεγονός τοῦ ὁποίου ἡ σημασία ἀνταναντῶ εἰς τόν κόσμον ὁλόκληρον. Ὁ Θεός ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς τό πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, διότι ἀγαπᾷ τό πλάσμα Του καί θέλει νά τό λυτρώσῃ. Ἐπειδὴ δέ ὁ Θεός διεισδύει κατ' αὐτόν τόν τρόπον εἰς τόν ἄνθρωπον, ὁ ἄνθρωπος δύναται νά εἶναι ἄνθρωπος τότε μόνον, ὅταν γίνῃ παιδί τοῦ Θεοῦ συμφιλιούμενος πρός Αὐτόν. Ὁ Θεός γίνεται ἄνθρωπος ἵνα ὁ ἄνθρωπος, ὡς φορεὺς τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, δυνηθῇ νά ἐνωθῇ μαζί του. Τό δυναμικόν αὐτό γεγονός ἀνανεώνει τό σύνολον τῆς δημιουργίας.

Ὁλόκληρος, πράγματι, ἡ ἀνθρωπότης, ὡς ἐνιαῖος ὀργανισμός, μετέχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ-Λόγου : ὡς ὅλον μέ παρέλαβεν ὁ Ὁλος, παρατηρεῖ ὁ Μ. Ἀθανάσιος, καὶ ἠνώθη ὡς Ὁλος μέ τό ὅλον, ἕνα φέρη τὴν λύτρωσιν εἰς τό ὅλον, 'τό γάρ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον'. Οἱ σεσωσμένοι καθίστανται τέκνα Θεοῦ. Ὅχι, ὡς ὁ Χριστός, φύσει καὶ ἀληθεία, ἀλλά θέσει καὶ χάριτι, διὰ τῆς μεθέξεως εἰς τό εἶναι Του. Οὕτω, ὁ Πατήρ ἐπραγματοποίησε τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς γῆς καὶ ἀποκατέστησε τὴν σύνδεσιν ὅλων τῶν ὄντων, τοῦτο δέ διότι, μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅλη ἡ φύσις συμμετέχει εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Θεοῦ. Ὡς ψάλλομεν τὰ Χριστοῦγεννα : 'Ἐκαστον γάρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν σοι προσάγει· οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα, οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τό θαῦμα, ἡ ἔρημος τὴν φάτιν, ἡμεῖς δέ μητέρα παρθένον'.

Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι ἡμεῖς ὅλοι συγκροτοῦμεν τό Ἔωμα Χριστοῦ, μίαν οἰκογένειαν ἢ ὁποῖα περιλαμβάνει τοὺς πάντας καὶ ἡ ὁποῖα καλεῖται Ἑκκλησία. Ἡ Ἑκκλησία αὕτη, ἡ ὁποῖα εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ὡς μέλη τοῦ σώματος τούτου, δέν ὑπάρχει χάριν ἑαυτῆς, ἀλλά χάριν τοῦ κόσμου. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ Ἑκκλησία ἀποτελεῖ τό σῶμα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατέστη ὁμοούσιος πρὸς ἡμᾶς κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὁ ὁποῖος συμμετέχει εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἑκκλησίας καὶ τῆς Ἱστορίας, ὑπάρχει μόνον ὡς ἐνσάρκωσις τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν. Τελεῖ εἰς ὀργανικὴν σχέσιν πρὸς τὸν κόσμον.

β) Ἡ σχέση αὕτη βιοῦται ἐπίσης εἰς τὴν Εὐχαριστίαν, τό Δεῖπνον τοῦ Κυρίου. Ἡ Εὐχαριστία εἶναι τό μυστηριακόν γεγονός, εἰς τό ὁποῖον ἡ ἀνανεωμένη κοινωνία μέ τὸν Θεόν τελεῖται καὶ πραγματοποιεῖται διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ ἀνθρωπος ἱσταται ἐντὸς τῆς κοινωνίας αὐτῆς καὶ ἔχει πλασθῆ δι' αὐτήν. Ἄν τὴν χάση, ὁλόκληρος ἡ σχέση τοῦ μέ τὸν συνάνθρωπόν του καὶ μέ τό φυσικόν περιβάλλον του καταστρέφεται.

Τό ὅλον Μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅλος Χριστός, ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν Ἑκκλησίαν ὡς ἡ Σωτηρία τοῦ Κόσμου, βιώνεται εἰς αὐτήν, συμπυκνώνεται εἰς αὐτήν : ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὸν λειτουργικόν χῶρον, εἶναι αὐτός οὗτος ὁ πεπτωκὸς κόσμος, προσφερόμενος ὑπὸ τοῦ ἱερουργοῦ ὡς θυσία εἰς τὸν Θεόν, προσλαμβάνομενος ἕνα καθαγιασθῆ καὶ ἀνανεωθῆ.

Ἡ Ὁρθόδοξος-Καθολικὴ Ἑκκλησία τείνει, παρ' ὅλην τὴν ἀσκητικὴν της ροπὴν, ὅχι εἰς τὴν ἀρνήσιν τοῦ κόσμου, ἀλλ' εἰς τὴν καταξίωσίν του. Ὅχι δηλ. μόνον ὁ ἀνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ὁ κόσμος εἰς τό σύνολόν του καταξιώνεται εἰς τὴν Εὐχαριστίαν.

Οὕτω, ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία λαμβάνει μίαν διάστασιν κοσμικὴν, εἰς τό σῶμα τῆς Ἑκκλησίας τοῦ ἐνεργεῖ ὁ Χριστός, ὁ νέος ἀνθρωπος, ὡς ἱερεὺς διὰ λογαριασμόν τῆς ὅλης δημιουργίας, τοῦτο δέ μέσφ τῆς δι' αὐτοῦ προσφορᾶς τῆς ὅλης δημιουργίας ὡς Εὐχαριστίας. Ἡ Εὐχαριστία, ἐπομένως, ἔχει νά κάμη μέ τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὸν ἐξαγιασμόν τῶν ὄντων. Ὁ ἱερεὺς προσεύχεται μετὰ τὴν θεϊαν κοινωνίαν : 'Ἰψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἢ δόξα σου', Τό ἀφανές ρεῦμα τῆς

άνθρωπίνης προσευχής ἐκβάλλει εἰς τό ὀρητικόν ρεῦμα τῆς οὐρανίου προσευχῆς. Θεός καί κόσμος, ἀκτιστος καί κτιστή φύσις, οὐρανός καί γῆ, ἐνώνονται μυστικῶς-συμβολικῶς.

γ) Τό βάπτισμα, διὰ τοῦ ὁποίου παραλαμβανόμεθα εἰς τήν Μίαν, 'Αγίαν, Καθολικὴν καί 'Αποστολικὴν 'Εκκλησίαν προϋποθέτει εἰς τό λειτουργικόν μέρος του τόν καθαγιασμόν τοῦ ὕδατος καί τήν ἀποδαιμονοποιημένην σχέσιν τοῦ βαπτισμένου μέ τήν φύσιν.

'Μέγας εἶ, Κύριε, καί θαυμαστά τά ἔργα σου, καί οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασῶν σου. Σὺ γὰρ βουλήσει ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγῶν τά σύμπαντα, τῷ σῶ κράτει συνέχεις τήν κτίσιν, καί τῇ σῇ προνοίᾳ διοικεῖς τόν κόσμον.... Σὺ καί τὰ 'Ιορδάνεια ρεῖθρα ἠγύασας, οὐρανόθεν καταπέμφας αὐτοῦς τὸ Πανάγιόν σου Πνεῦμα, καί τὰς κεφαλὰς τῶν ἐκεῖσε ἐμφωλευσόντων συνέτριψας δρακόντων ,... Αὐτός οὖν, φιλόανθρωπε Βασιλεῦ, πάρεσο καί νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, καί ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο ,... Πούησον αὐτὸ ἀφθαρσίας πηγὴν, ἀγιασμοῦ δῶρον, ἁμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξιτήριον, δαίμοσιν ὀλέθριον...'

δ) 'Ομοίως, εἰς τὰ ὑμνολογικά καί δοξολογικά κείμενα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ἰδίως δέ εἰς τὰ τροπάρια τῆς Μεγάλης 'Εβδομάδος καί τοῦ Πάσχα, τονίζεται μετ'ἐμφάσεως τό ἀλληλένδετον τῶν γεγονότων τῆς Σταυρώσεως καί τῆς 'Αναστάσεως μέ τήν σωτηρίαν ὅχι μόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καί τοῦ φυσικοῦ σύμπαντος :

'Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τήν γῆν κρεμάσας·
στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτύθεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεὺς·
φευδῆ προφύραν περιβάλλεται ὁ περιβάλλων τόν οὐρανόν
ἐν νεφέλαις

Καί κατωτέρω :

' Σταυρουμένου σου, Χριστέ,
πᾶσα ἡ κτίσις βλέπουσα ἔτρεμε,
τά θεμέλια τῆς γῆς
διεδονεῦτο φόβῳ τοῦ κράτους σου·
φωστῆρες ἐκρύπτοντο,
τά ὄρη ἐτρόμαξαν'

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἀντιθέτως, ὁ ἱερός ποιητής καλεῖ ὅλην τὴν φύσιν νὰ συνεορτάσῃ τό μέγα, τό χαρμόσυνον γεγονός τῆς 'Αναστάσεως :

'Οὐρανοῦ μὲν ἐπαξίως εὐφραινέσθωσαν,
γῆ δέ ἀγαλλιέσθω, ἑορταζέτω δέ κόσμος,
ὄρατός τε ἅπας καί ἀόρατος.
Χριστός γὰρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος'.

ε) Τό γεγονός ὅτι ἡ Παρθένος, ὡς ἐκπρόσωπος ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας, συμμετέχει εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ, ἐξαίρεται κατὰ ἓνα πράγματι θαυμαστόν ὑμνολογικόν καί δοξολογικόν τρόπον, ὁ ὁποῖος ἀντλεῖ τὰς εἰκόνας του ἐκ τῆς φύσεως διὰ νὰ ἐκφράσῃ τό γεγονός τοῦτο ἐποπτικῶς :

Ἴχαῦρε, βλαστοῦ ἀμαράντου κλῆμα,
χαῦρε, καρποῦ ἀκηράτου κτῆμα ..
Χαῦρε, ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν οἰκτιρῶν,
χαῦρε, τράπεζα βλαστάνουσα εὐθηνίαν ἰλασμῶν'.

Καί κατωτέρω :

Ἴχαῦρε, τό ἄνθος τῆς ἀφθαρσίας,
χαῦρε, τό στέφος τῆς ἐγκρατείας...
Χαῦρε, δένδρον ἀγλαόκαρπον, ἐξ οὗ τρέφονται πολλοί,
χαῦρε, ξύλον εὐσκιόφυλλον, ὑφ' οὗ σκέπονται πολλοί'.

Δυνάμεθα, λοιπόν, νά εἴπωμεν κατακλείοντες, ὅτι ἡ φύσις εἰς τήν ὀρθόδοξον θεολογίαν καί ὑμνολογίαν, ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος εὐρυχώρου ναοῦ, ἐντός τοῦ ὁποίου ἀναπέμπεται πρὸς τόν Θεόν ἡ προσευχή τῆς Δημιουργίας. Ὁ οὐρανός ἐκφράζει, τρόπον τινά, τόν ἀπειρον θόλον τοῦ ναοῦ, ἡ δέ μουσική εἰς τήν φύσιν γεννᾷ συχνά τήν ἐντύπωσιν ἐνός ἐνθουσιαστικοῦ 'Ἀλληλουῖα', τό ὁποῖον φθάνει τά ὕψη ἐνός ὀρατορίου τοῦ Händel.

Ἡ ὀρθόδοξος λατρεία ἐπιβεβαιώνει οὕτω πλήρως τήν διαπίστωσιν τοῦ γερμανοῦ προτεστάντου θεολόγου Benz, ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται ὅτι ἐνῶ εἰς τήν Δύσιν ἡ χριστιανική φιλοσοφία τῆς φύσεως παρημελήθη, εἰς τήν Ἀνατολήν ἡ χριστιανική κοσμολογία καί φιλοσοφία τῆς φύσεως προωθήθη καί ἐπέδωκε. Εἰς τό ὀρθόδοξον εὐχολόγιον, πράγματι, εὐρίσκει κανεῖς προσευχάς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τās πλέον οἰκείας περιστάσεις τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς καί τοῦ ὕλικοῦ πολιτισμοῦ : προσευχάς ἐπὶ τῇ διανοίξει μιᾶς πηγῆς, εὐχάς διὰ τούς ἀγρούς, τούς κήπους καί τās ἀμπέλους, διὰ τήν εὐλογίαν τῆς συγκομιδῆς, τῶν σταφυλῶν, τοῦ οἴνου, τοῦ ἄλατος, τῆς γῆς, διὰ τήν κατασκευήν ἐνός πλοίου κ.ο.κ. Τό σύνολον, οὕτω, τοῦ φυσικοῦ κόσμου καθαγιάζεται, διαπερῶμενον ἀπό τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καί καθιστάμενον καί αὐτό πνεῦμα, εἰκῶν ὀρατή τοῦ ἀοράτου Δημιουργοῦ Του.

- "Ἡ Ζωή ἐκ τοῦ Πνεύματος, Ὄρθόδοξοι μαρτυρεῖται περί τῆς πνευματικῆς ζωῆς"

Ἰπὸ τοῦ γερμανικοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου R.F. Edel (Marburg an der Lahn) ἐξεδόθη προσφάτως ὁ τρίτος τόμος τῆς σειρᾶς : "Ἡ ζωή ἐκ τοῦ Πνεύματος". Ἡ σειρά αὕτη ἀποσκοπεῖ νά συγκεντρώσῃ χαρακτηριστικᾶς μαρτυρίας περί τῆς πνευματικῆς ζωῆς, προερχομένας ἀπό ὅλας τās χριστιανικᾶς ὁμολογίας. Οἱ δύο πρῶτοι τόμοι ἦσαν ἀφιερωμένοι ἕκαστος εἰς τās εὐαγγελικᾶς καί ρωμαιοκαθολικᾶς μαρτυρίας περί τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὁ δέ τρίτος ἀποτελεῖ μίαν, ἐπιτυχῆ πράγματι, ἀνθολογίαν ὀρθόδοξων κειμένων, εἰς τήν ὁποῖαν συνεκεντρώθησαν κείμενα ἀφορῶντα εἰς τόν Θεόν καί τόν ἄνθρωπον, τήν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, τήν αὐτοεξέτασιν, τό Πνεῦμα ὡς ὁδόν ζωῆς, τήν ἡσυχίαν καί τήν προσευχήν, τήν πίστιν καί τήν ζωὴν ἐν Χριστῷ, τήν θεολογίαν καί τὰ μυστήρια. Συναντᾷ κανεῖς εἰς τόν τόμον ἀποσπάσματα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς

Ἐκκλησίας ὡς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, Νικολάου τοῦ Καβάσιλα κ.ἄ. Ὁμοίως καί πολλῶν ἐπωνύμων καί ἄνωνύμων μοναχῶν, νεωτέρων ὀρθοδόξων ἀγίων ὡς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κροστάνδης, τοῦ Ἁγίου Σεραφεΐμ τοῦ Σαρώφ κ.ἄ.

Τὴν ἀνθολογίαν προλογίζει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος τονίζει μεταξύ ἄλλων :

"Τὰ κείμενα, τὰ ὅποια παρατίθενται εἰς τὸ βιβλίον αὐτό, ἀποτελοῦν, πρὸ πάντων, μαρτυρίας ἀγίων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν διὰ τὴν βιωμένην καὶ ζωντανὴν ἐμπειρίαν των τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ - ἐντός καὶ διὰ μέσου τῆς Ἐκκλησίας. Κατ'αὐτόν τὸν τρόπον δίδουν εἰς τὴν ἀναγνώστην τὴν δυνατὴν μᾶς γνησίας προσβάσεως καὶ μυσήσεως εἰς τὴν ὀρθόδοξον πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ τόμος προσφέρει ὅμως, συγχρόνως, καὶ μίαν οἰκουμένην συμβολήν. Διότι, ὅσον βαθύτερον διεισδύει κανεὶς, ἀπὸ κοινοῦ μέ τοὺς ἄλλους, εἰς τὴν πνευματικὴν διάστασιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, τόσο τὰ τεύχη, τὰ ὅποια μᾶς χωρίζουν, παύουν νὰ εἶναι ἀδιαπέραστα ὡς ἐκ τῆς ζωντανῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία μᾶς συμφιλιώνει διὰ τῆς καθαρᾶς θεάσεως τοῦ εἰς ὅλους μᾶς κοινοῦ μυστηρίου τῆς Λυτρώσεως. Αἱ γνώσεις τὰς ὁποίας ἀποκτῶμεν διὰ τῆς ἀληθινῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ ὑπερβῶμεν τὰ φράγματα τὰ ὅποια μᾶς χωρίζουν. Ὅταν δέ αἱ θεολογίαι μᾶς γίνουν κατανοηταὶ ὡς πνευματικὴ ζωὴ, αἱ διάφοροι θεολογικαὶ διατυπώσεις θὰ μᾶς φανοῦν - ὅπως καὶ εἶναι - ἐκφράσεις βιωμάτων, τὰ ὅποια, ὡς τοιαῦτα, δὲν δύναται νὰ ἔχουν πάντοτε ἀποκλειστικὸν καὶ διαχωριστικὸν χαρακτήρα."

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

"Espérance" - Χριστιανικά ἀναγνώσματα : περιοδικόν συντασσόμενον ἐν Μόσχᾳ καί ἐκδιδόμενον ἐν Frankfurt/Main (Ἔκδ. Possev), συντάκτης : Zoia Krakhmalnikova.

J.M.P. : Ἐφημερίς τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἔκδοσις πλήρης καί ἐν ρωσικῷ πρωτοτύπῳ ἄρθρων μὴ μεταφραζομένων πάντοτε ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ ἀγγλικῇ καί γερμανικῇ ἐκδόσει τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ.

S.L. : Starobalgarska litératoura, ἔκδοσις τῆς βουλγαρικῆς ἀκαδημίας ἐπιστημῶν, Ἰνστιτοῦτον Γραμματείας, Σόφια.

L.I : Litératourna Istoria, ἔκδοσις τῆς βουλγαρικῆς ἀκαδημίας ἐπιστημῶν, Ἰνστιτοῦτον Γραμματείας, Σόφια.

PAL BUL : Paleobulgarica, ἔκδοσις τῆς βουλγαρικῆς ἀκαδημίας ἐπιστημῶν, Κέντρον βουλγαρικῶν σπουδῶν, Σόφια.

- 26.- ANGUELOV Boniou : Ἐκπρόσωποι τῶν βουλγαρικῶν γραμμάτων κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. L.I., Sofia, 1(1977), 28-43 (βουλγαριστί).
- 27.- ANGUELOV Boniou ; Περὶ τοῦ θέματος τοῦ ἔργου τοῦ Πρεσβυτέρου Grégoire Mnikh. S.L., Sofia, 3(1978), 48-55 (βουλγαριστί).
- 28.- ANGUELOV Boniou ; Ἡ διείσδυσις παλαιῶν βουλγαρικῶν ἔργων εἰς τὴν ἀρχαίαν ρωσικὴν λογοτεχνίαν. S.L., Sofia, 2(1977), 20-45 (βουλγαριστί).
- 29.- ANGUELOV Dimitry, Prof. : Questions idéologiques en Bulgarie médiévale, Ivan Rilsky et son "testament". PAL BUL, Sofia, 1(1977), 2, 25-32.
- 30.- ΑΝΤΩΝΙΟΥ (BLOOM), Μητροπολίτου Souroge : Κηρύγματα καί Διάλογοι. Λονδῖνον, 1976, 120 σ. (ρωσιστί).
- 31.- ARSENIIEFF Nicolas, Prof. : Ἐνας μόνον χεῖμαρρος ζωῆς. Ἐν ὄψει τοῦ προβλήματος τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος (Συλλογὴ θεολογικῶν μελετημάτων). Βρυξέλλαι, Ἔκδ. "La vie avec Dieu", 1973, 300 σ. (ρωσιστί).
- 32.- ATANASSOV Pierre : Πηγαί τοῦ "Nedelnik" τοῦ Soohrony Vratshansky. S.L., Sofia, 2(1977), 201-228 (βουλγαριστί).
- 33.- ΒΟΕΥΑ Ludmila : Εἰκόνες τοῦ συγγραφέως διὰ μέσου τῶν "Βίων" Πρωθιερέως Ἀββακούμ καί Sophrony Vratshansky (Δοκίμιον τυπολογικῆς συγκρίσεως). S.L., Sofia, 2(1977), 182-200 (βουλγαριστί).
- 34.- BURNS Yvonne : The numbering of the Johannine Saturdays and Sundays in early greek and slavonic gospel lectionaries. PAL BUL, Sofia, 1(1977), 2, 43-55.
- 35.- DANTCHEV Georges : Μία ἄγνωστος ρωσικὴ ἔκδοσις τῆς "Προσευχῆς πρὸς τὴν Θεομήτορα" τοῦ Δημητρίου Κατακουζηνοῦ. S.L., Sofia, 2(1977), 114-135 (βουλγαριστί).

- 36.- DAVID Petru, Διακόνου : Σύγρονος οἰκουμενική σημασία τῆς δραστηριότητος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Κασσιανοῦ. J.M.P., No 3, 1979, 49-51 (ρωσιστί).
- 37.- DILEVSKY N. : Ἡ Μονή τῆς Ρίλα καί ἡ Ρωσία κατά τούς ΙΣΤ'-ΙΗ' αἰῶνας. Σόφια, Συνοδικαί Ἐκδόσεις, 1974, 126 σ. (ρωσιστί).
- 38.- DINENKOV Pierre, Καθ. Ἀκαδημ. : Ἡ ἱστορική ἀποστολή τῆς ἀρχαίας βουλγαρικῆς γραμματείας. S.L., Sofia, 2(1977), 5-15 (βουλγαριστί).
- 39.- DINENKOV Pierre, Καθ. Ἀκαδημ. : Ἡ βουλγαρική γραμματεία κατά τόν ΙΖ' αἰῶνα. L.I., Sofia, 1(1977), 5-15 (βουλγαριστί).
- 40.- DONTCHEVA-PANAΪTOVA Neviana : Τινά περί τοῦ θέματος τῆς μεταξῦ τοῦ Μητροπολίτου Κυπριανοῦ καί Γρηγορίου Tzambalak συγγενείας. S.L., Sofia, 3(1978), 77-85 (βουλγαριστί).
- 41.- ΔΩΡΟΘΕΟΥ, Μητροπολίτου : Ἡ ἐπισκοπική διακονία τοῦ Μάρτυρος Ἐπισκόπου Gorazd. J.M.P., No 5, 1979, 55-59 καί No 6, 50-53 (ρωσιστί).
- 42.- DYNINE B. : Θρησκεία καί Ἰδεολογία. Grani, Frankfurt/Main, No 110, 1978, 199-233 (ρωσιστί).
- 43.- ELLIS Jane : U.R.S.S. - The Christian Seminar, Religion in Communist Lands 8(1980), 2, 92-112.
- 44.- FIALKINE Vladimir : Ὁ Ἅγιος Ἰννοκέντιος, Μητροπολίτης Μόσχας, καί ἡ ἱεραποστολική αὐτοῦ δραστηριότης. J.M.P. No 3, 4, 5 καί 6, 1979 (ρωσιστί).
- 45.- FOUDEL Serge : Κάτω ἀπό τούς τοίχους τῆς Ἐκκλησίας. Κείμενα. Espérance No 2, 1979, 214-375 (ρωσιστί).
- 46.- FRANK Simon, Καθ. : Τό ἀντικείμενον τῆς γνώσεως. Περί τῶν βάσεων καί ὁρίων τῆς ἀφηρημένης γνώσεως. Παρίσιον, 1974, 504 σ. (ρωσιστί).
- 47.- FRANK Simon, Καθ. : Ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς. Παρίσιον, Ἐκδόσεις YMCA-Press, Β' Ἐκδ., 1974, 504 σ. (ρωσιστί).
- 48.- ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ τοῦ Ρώσου : Εἰκόνες τῶν ἁγίων τῆς βορείου Ρωσίας. Continent, München, 22(1980), 7-42 (ρωσιστί).
- 49.- GEORGIEV Emile, Καθ. : Κατάστασις τῆς ἐπιστημονικῆς κυριλλο-μεθοδιανῆς προβληματικῆς κατά τήν παραμονήν τῆς 1500ῆς ἐπετηρίδος ἀπό τῆς γεννήσεως Κωνσταντίνου-Κυρίλλου τοῦ Φιλοσόφου. PAL BUL, Sofia, 1(1977), 2 (ρωσιστί).
- 50.- GEORGIEV Emile, Prof. : Die slavischen Aufklärer Konstantin-Kyrill und Method und die Bulgarischen Slaven. PAL BUL, Sofia, 1(1977), 1, 7-13.
- 51.- ILYINE A. Ivan, Καθ. : Περί δαιμονισμοῦ καί σατανισμοῦ. La Renaissance russe, Paris, 3-4(1979), No 7-8, 251-261 (ρωσιστί).

- 52.- IVANOVA Clémentine : Δύο παλαιοβουλγαρικοί ἄγνωστοι "Βίοι". L.I., Sofia, 1(1977), 57-65 (βουλγαριστί).
- 53.- IVANOVA Clémentine : Παρατηρήσεις τινές περί τῆς συγγραφικῆς κληρονομίας τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ἀχρίδος. S.L., Sofia, 3(1978), 91-106 (βουλγαριστί).
- 54.- IVANOVA Clémentine : Ἱστορία ἐνός νοτιοσλαβικοῦ χειρογράφου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἰς τὴν Ρωσσίαν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. S.L., Sofia, 2(1977), 158-168 (βουλγαριστί).
- 55.- JELOUDKOFF Serge : Διατί, καί ἐγὼ ἐπίσης, εἶμαι χριστιανός. Πρόλογος Αἰδεσιμολ. Καθ. Ἁλ. Σμέμανν Ἐπίλογος Μητροπολίτου Ναθαναήλ. Frankfurt/Main, Ἐκδ. Posev, 1973, 325 σ. (ρωσσιστί).
- 56.- KOJOUHAROV Stefan : Οἱ παλαιοβουλγαρικοί ἕμμετροι πρόλογοι. L.I., Sofia, 1(1977), 44-56 (βουλγαριστί).
- 57.- KOTCHEV Nicolas : Ἡ ἀγιογραφικὴ ἀφήγησις καί ἡ ἀρχαία γραμματεία εἰς τὰ Βαλκάνια κατὰ τὸν Μεσαίωνα. PAL BUL, Sofia, 1(1977), 1, 76-90 (βουλγαριστί).
- 58.- KOUIEV Kouio : Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ "Περὶ Τρόπων" Γρηγορίου τοῦ Χοιροβοσκοῦ εἰς τὰς ἀρχαίας σλαβικὰς γραμματείας. S.L., Sofia, 2(1977), 46-60 (βουλγαριστί).
- 59.- KRAEVA Bojana : Μοναχὸς Σπυρίδων, λόγιος τῆς Ρίλα. S.L., Sofia, 3(1978), 113-121 (βουλγαριστί).
- 60.- KRAKHMALNIKOVA Zoia : Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀσώτου. Παρατηρήσεις μιᾶς νεοφύτου. Espérance No 2, 1979, 383-436 (βουλγαριστί).
- 61.- LISAVTSEFF Z. : Κριτικὴ τῆς ἀστικῆς παραχαράξεως τῆς ἐν Ε.Σ.Σ.Δ. καταστάσεως τῆς θρησκείας. Μόσχα, Ἐκδόσεις "MYSL", 1975, 316 σ. (ρωσσιστί).
- 62.- METCHEV Constantin : Das Werk Kyrill's und Method's in der Schätzung August Leopold Schläzer's. PAL BUL, Sofia, 1(1977), 2, 56-62.
- 63.- MIKLAS Heinz : Ἀπόψεις περί τοῦ ἔργου "Διόπτρα" Φιλίππου τοῦ Μοναχοῦ. S.L., Sofia, 3(1978), 56-61 (βουλγαριστί).
- 64.- MIKLAS Heinz : Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς σλαβικῆς μεταφράσεως τοῦ ἔργου "Διόπτρα" Φιλίππου τοῦ Μοναχοῦ. S.L., Sofia, 2(1977), 169-181 (βουλγαριστί).
- 65.- MILEV Alexandre : Ἡ παλαιοβουλγαρικὴ μετάφρασις τῶν "τεσσάρων λόγων κατὰ τῶν ἀρειανῶν". S.L., Sofia, 2(1978), 61-73, (βουλγαριστί).
- 66.- ΝΕΣΤΟΡΟΣ, Ἄρχιμ. : Ἁγία Παρασκευή-Petka καί ἡ προσκύνησις αὐτῆς εἰς τὴν ρωσικὴν γῆν. J.P.M. No 3, 1979, 47-48 (ρωσσιστί).
- 67.- NIKOLOVA Svetlina : Τὰ σλαβικὰ χειρόγραφα εἰς τὴν Ρουμανίαν. S.L., Sofia, 3(1978), 107-112 (βουλγαριστί).
- 68.- NOLDE Boris : Ὁ Yuri Samarine καί ἡ ἐποχὴ του. Παρίσιον, Β' Ἐκδοσις, 1978, 248 σ. (ρωσσιστί).

- 69.- ΟΥΣΠΕΝΣΚΙ Λέονιδε : Ἡ εἰκὼν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Παρίσιοι, Ἔκδοσις τῆς Ἐξαρχίας τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ, 1977, 47σ. (ρωσιστί).
- 70.- ΠΑΛΑΜΑ Γρηγορίου : Ὁμιλία ΔΖ'. Espérance 2(1979), 7-19 (ρωσιστί).